

JAN KOCHANOWSKI

**Pieśń V (Wieczna
sromota i
nienagrodzona...)**

JAN KOCHANOWSKI

PIEŚNI, KSIĘGI WTÓRE

Pieśń V¹²

Wieczna sromota³ i nienagrodzona
Szkoda⁴, Polaku: ziemia spustoszona
Podolska leży, a pohaniec⁵ sprosny⁶,
Nad Niestrem⁷ siedząc, dzieli łup żaloszny⁸.

Niewierny⁹ Turczyn psy zapuścił swoje¹⁰,
Którzy zagnali piękne łanie¹¹ twoje
Z dziećmi pospołu a nie masz nadzieje,
By kiedy miały nawiedzić swe knieje.

Jedny¹² za Dunaj Turkom zaprzędano,
Drugie do hordy dalekiej zagnano;
Córy szlacheckie (żał sie mocny Boże!)
Psom bisurmańskim¹³ brzydkie ścielą łoża.

Zbójce, niestety, zbójce nas wojują,
Którzy ani miast, ani wsi budują;
Pod kotarzami¹⁴ tylko w polach siedzą,
A nas nierządne, ach, nierządne, jedzą!

Tak odbieżale stado¹⁵ więc drapają
Rozbójce wilcy, gdy po woli¹⁶ mają,
Że¹⁷ ani pasterz nad owcami chodzi,
Ani ostrożnych psów za sobą wodzi.

Jakiego serca Turkowi dodamy¹⁸,
Jesli tak lekkim¹⁹ ludziom nie zdołamy?

¹Ks.2, Pieśń V — pieśń mówi o najeździe Tatarów na Podole w 1575 roku. [przypis redakcyjny]

²W przypisach gwiazdką oznaczono wyrazy, które są używane do dziś, ale których znaczenie w *Pieśniach* jest odmienne od znaczenia obecnego. [przypis edytorski]

³sromota (daw.) — hańba, niesława. [przypis redakcyjny]

⁴nienagrodzona szkoda — niepowetowana strata. [przypis redakcyjny]

⁵pohaniec (daw.) — muzułmanin (Turek lub Tatar; poganin); określenie pogardliwe. [przypis redakcyjny]

⁶sprosny (starop.) — godny potępienia, potworny, okrutny. [przypis redakcyjny]

⁷Niestr — Dniestr. [przypis redakcyjny]

⁸żałoszny (daw.) — godny żalu. [przypis redakcyjny]

⁹niewierny — niechrześcijanin. [przypis redakcyjny]

¹⁰Turczyn psy zapuścił swoje — Turek (sultan turecki) wypuścił swoich poddanych (sforę) Tatarów. [przypis redakcyjny]

¹¹łanie — tu przen.: piękne kobiety. [przypis redakcyjny]

¹²jedny (daw. M. Im r. ż.) — jedne. [przypis redakcyjny]

¹³bisurmański — mahometański. [przypis redakcyjny]

¹⁴pod kotarzami — szałas, namiot; por. współcz.: kotara. [przypis redakcyjny]

¹⁵odbieżale stado — opuszczone stado; może aluzja do sytuacji po ucieczce Henryka Walezego. [przypis redakcyjny]

¹⁶po woli (starop.) — posłuszny komuś; por. daw. powolny. [przypis redakcyjny]

¹⁷że — tu: gdyż. [przypis redakcyjny]

¹⁸dodać serca (daw.) — dodać odwagi. [przypis redakcyjny]

¹⁹lekki (daw.) — podły, godny lekceważenia. [przypis redakcyjny]

Ledwieć nam i tak króla nie podawa²⁰;
Kto sie przypatrzy, mała nie dostawa²¹.

Zetrzy sen z oczu a czuj w czas o sobie²²,
Cny Lachu²³! Kto wie, jemu czyli tobie
Szczęście chce służyć? A dokąd wyroku
Mars nie uczyni, nie ustępuj kroku.

A teraz k temu obróć myśli swoje
Jakobyć²⁴ szkody nieprzyjaciel twoje
Krwia swą nagroził i omył tę zmazę,
Której dziś niesiesz prze swej ziemie skazę.

Wsiadamy?²⁵ Czy nas półmiski trzymają?
Biedne półmiski, czego te czekają?
To pan, i jadać na srebro godniejszy,
Komu żelazny Mars będzie chętniejszy²⁶.

Skujmy talerze na talery²⁷, skujmy,
A żołnierzowi pieniądze gotujmy.
Inszy to darmo²⁸ po drogach miotali,
A my nie damy, bychmy w cale trwali?

Dajmy, a naprzód dajmy! Sami siebie
Ku gwałtowniejszej chowajmy potrzebie.
Tarczej niż piersi pierwej nastawiają,
Pozno puklerza przebici macają²⁹.

Ciesz mię ten rym: «Polak mądr po szkodzie»;
Lecz jeśli prawda i z tego nas zbodzie³⁰,
Nową przypowieść Polak sobie kupi³¹,
Że i przed szkodą, i po szkodzie głupi.

²⁰Ledwieć nam (...) króla nie podawa — aluzja do tureckich rad w sprawie wyboru króla. [przypis redakcyjny]

²¹mała nie dostawa (starop.) — mało brakuje. [przypis redakcyjny]

²²czuj (...) o sobie (starop.) — czuwaj nad sobą, nad swoim bezpieczeństwem. [przypis redakcyjny]

²³Lach — Polak. [przypis redakcyjny]

²⁴jakobyć — aby ci. [przypis redakcyjny]

²⁵Wsiadamy? — w znaczeniu: czy już wsiadamy na konie? [przypis redakcyjny]

²⁶chętny (daw.) — życzliwy; por. współcz. antonim: niechętny. [przypis redakcyjny]

²⁷talery — talary (powszechnie używana moneta srebrna). [przypis redakcyjny]

²⁸darmo — bez celu. [przypis redakcyjny]

²⁹Pozno puklerza przebici macają — gdy już pierś jest przebita, za późno chwycić za puklerz. [przypis redakcyjny]

³⁰zbodzie — zepchnie (dosł.: strąci z konia). [przypis redakcyjny]

³¹przypowieść (...) kupi — pozyska przysłowie. [przypis redakcyjny]

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/piesni-ksiegi-wtore-piesn-v>

Tekst opracowany na podstawie: Pieśni Jana Kochanowskiego księgi dwoje, Drukarnia Łazarzowa, Kraków, 1586

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Olga Sutkowska, Piotr Wilczek.

Okładka na podstawie: [photogirl7.1@Flickr](https://www.flickr.com/photos/photogirl71/), CC BY 2.0

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przeznacz 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Dołącz do Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przeznacz darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).